

Рэлігійны аспект міжкультурнага становішча Беларусі

В.А. АДЗИНОЧАНКА

Аналізуецца ўплыў рэлігіі на міжкультурнае становішча Беларусі. Традыцыйна яно тлумачыцца праз дыхатамію «Усход-Заход». Доўгі час тэрыторыя Беларусі знаходзілася на перакрываванні інтарэсаў дзвюх краін: праваслаўнай Расіі і каталіцкай Польшчы. У артыкуле міжкультурнае становішча Беларусі аналізуецца праз прызму сучасных тэндэнцый ў свеце: секулярызацыі і глабалізацыі, а таксама з ўлікам працэсу фарміравання незалежнай беларускай дзяржавы.

Ключавыя словы: рэлігія, міжкультурнае становішча, глабалізацыя, секулярызацыя, міжканфесійны дыялог.

The influence of religion on intercultural situation in Belarus is examined. Traditionally, it is explained through the dichotomy between "East-West". For a long time, the Belarusian territory was at the intersection of interests between the two countries: Russian Orthodox and Catholic Poland. Intercultural situation in Belarus is analyzed through the prism of modern trends in the world: secularization and globalization, as well as the process of formation of the independent Belarusian state.

Keywords: religion, intercultural situation, globalization, secularization, interfaith dialogue.

Міжкультурнае становішча Беларусі мы будзем разглядаць як праблему, якая патрабуе асэнсавання. Пасля распаду Савецкага Саюзу на яго месцы ўтварыўся шэраг незалежных дзяржаў, кожная з якіх стала равівацца сваім ўласным шляхам. Накірункі развіцця шмат у чым былі вызначаны існуючымі культурнымі традыцыямі.

У гэтай сувязі трэба звярнуць увагу на радыкальную змену пункта погляду пры тлумачэнні становішча той ці іншай краіны. У Савецкім Саюзе ён быў ідэалагізаваны: існавалі сацыялістычныя, капіталістычныя і развіваючыся краіны. Беларусь належала да першых і ўваходзіла ў сям'ю сацыялістычных рэспублік. Што тычыцца спецыфікі нацыянальнай культуры той ці іншай рэспублікі, то ёй не надавалася вызначальнай ролі, лічылася, што ў Савецкім Саюзе паступова фарміруецца адзіная культура «нацыянальная па форме і сацыялістычная па зместу».

Сітуацыя кардынальна памянялася пасля ўтварэння незалежнай Беларусі. Мы апынуліся на мяжы паміж Расіяй і Польшчай, а потым Еўрасаюзам. Спачатку меркавалася, што былыя савецкія краіны пойдучь па «агульнацывілізацыйнаму» шляху развіцця і паступова ўвайдуць у Еўропу. Але потым ў кожнай з іх пачала ўзмацняцца яе культурная спецыфіка. Таму паступова розніца паміж нашай усходняй суседкай Расіяй і краінамі Еўразвязу ў палітычным, эканамічным і культурным сэнсе стала адчувацца таксама і ў Беларусі. Як паказалі апошнія падзеі, гэтая розніца будзе павялічвацца па меры фарміравання культурнай спецыфікі Расіі. Таму актуалізавалася пытанне аб міжкультурным становішчы Беларусі.

Для кожнай з постсавецкіх краін вельмі востра стаіць пытанне аб іх культурнай самаідэнтыфікацыі. Звычайна яна складаецца з двух элементаў: па-першае, супастаўлення сябе з бліжэйшымі суседзямі з мэтай пошуку адрознення ад іх (негатыўная самаідэнтыфікацыя), і па-другое, выяўлення сваіх спецыфічных рысаў (пазітыўная самаідэнтыфікацыя). Як правіла, спецыфіку Беларусі вызначаюць праз суаднесення яе з Расіяй і Польшчай, а не з Украінай і краінамі Прыбалтыкі. Таму міжкультурнае становішча Беларусі разумеецца як палажэнне паміж Усходам і Захадам.

Адзначым, што такая трактоўка памежнага становішча Беларусі з'яўляецца традыцыйнай. Менавіта з яе зыходзілі дзеячы беларускага нацыянальнага адраджэння пачатку ХХ ст. Паказальнай у гэтым сэнсе з'яўляецца надрукаваная ў 1921 г. ў Вільні праца Ігната Абдзіраловіча «Адвечным шляхам». У ёй адзначалася, што «Беларусь ад Х веку і да гэтай пары фактычна зьяўляецца полем змагання двух кірункаў эўрапейскай... культуры – заходняга і ўсходняга. Граніца абодвух уплываў, падзяляючы славянства на два станы, праходзіць праз Беларусь, Украіну і хаваецца ў балканскіх краях» [1, с. 44]. Характэрнай з'яўляецца выснова,

якую Абдзіраловіч робіць з палажэння аб міжкультурным становішчы Беларусі: «Дзесяцёхвяковае ваганьне сьведчыць аб тым, што беларусы <...> не маглі шчыра прылучыцца ні да аднаго, ні да другога кірунку. Мы не зрабіліся народам Усходу, але не прынялі і культуры Заходняй Эўропы. За ўвесь час нас пачалі зваць цёмным, дзікім народам» [1, с. 44].

Такім чынам, Беларусь вызначаецца праз нявызначанасць. Гэтая тэза характэрна і для сучасных даследчыкаў, якія пішуць пра культурную спецыфіку Беларусі ў тэрмінах адмаўлення: «ні Расія, ні Еўропа».

Звернем увагу на тую акалічнасць, што традыцыйна міжкультурнае становішча Беларусі апісвалася праз схему супрацьстаяння праваслаўя і каталіцтва. Тэрыторыя краіны знаходзілася на перакрываванні інтарэсаў дзвюх дзяржаў: праваслаўнай Расіі і каталіцкай Польшчы, якія імкнуліся выкарыстаць рэлігію ў сваіх палітычных мэтах. Таму раней, як правіла, прыняцце беларусамі праваслаўя схіляла іх у бок Расіі, а каталіцтва – у бок Польшчы. Пра гэта ў пачатку ХХ ст. пісаў Янка Купала: «Апрача палітычнай і эканамічнай залежнасці, была і другая прычына, што асляпіла светапогляд беларуса, – гэта рэлігійная нязгода двух хрысціянскіх абрадаў у нашым краі: каталіцтва і праваслаўя. Гэтыя дзве царквы – заходняя і ўсходняя, вядучы вечную спрэчку паміж сабой, раздзяляюць наш ядыны народ на дзве часці, адных і тых жа дзяцей сваёй маткі-зямлі водзяць паміж сабой, даводзячы нават часта да бойкі за святы знак хрысціянства – крыж... Гэтае змаганне дзвюх вер не толькі дзеліць беларусаў на дзве часткі па рэлігіі, але, самае важнае, забівае ў іх сьвядомасць і пачуццё нацыянальнай еднасці. Беларусу-католіку ўгаварваюць, што раз ён католік, то ён паляк, і не павінны братацца з тымі, хто іншай веры; беларусу-праваслаўнаму кажуць, што раз ён праваслаўны, то ён расіец, і католіка-беларуса павінен сцерагчыся, бо ён – паляк. І што з гэтага выходзіць? Расце нязгода, расце ненавісць – рэчы нікому не патрэбныя, апрача хіба ворагам нашага народа» [2, с. 212–213]. Трэба сказаць, што Купала пісаў аб рэальных праблемах тых часоў (гэтыя словы былі апублікаваныя ў газеце «Наша ніва» ў 1914 г.).

Актуальным з'яўляецца пытанне, што такое культура, і якое месца ў ёй займае рэлігія. Мы выходзім з разумення культуры як спецыфічнага спосабу чалавечай жыццядзейнасці, а таксама яе вынікаў. Пры гэтым паказальным з'яўляецца паходжанне тэрміна *культура* (лац. *cultura* – *апрацоўка, шанаванне*), які першапачаткова азначаў апрацоўку зямлі. Такім чынам, важным для культурнай дзейнасці з'яўляецца яе часавая і прасторавая лакалізацыя. Безумоўна, у любой культуры ёсць агульначалавечыя элементы, але дзеянне заўсёды ажыццяўляецца «тут і зараз», і таму культуры розных народаў не падобныя паміж сабой. Найбольш яскрава гэта праяўляецца у розніцы паміж заходнімі і ўсходнімі культурамі. Але паступова актуальны для беларусаў робіцца асэнсаванне ўласнай спецыфікі адносна блізкіх культур – украінскай і рускай.

Культура вызначаецца сваімі базавымі каштоўнасцямі, якія ў гісторыі сфарміраваліся праз рэлігію. Безумоўна, у сучаснасці ў выніку працэсу секулярызацыі еўрапейская культура робіцца ўсё больш светскай, і каштоўнасці, якімі мы кіруемся, ўспрымаюцца ўжо не як рэлігійныя, а як культурныя. Больш таго, вельмі часта яны трактуюцца як «агульначалавечыя». Пра іх паходжанне і спецыфіку мы, як правіла, узгадваем тады, калі сутыкаемся з прадстаўнікамі іншых культур.

Раскол у хрысціянстве 1054 г. меў сваім наступствам падзел Еўропы на дзве часткі: усходнюю, праваслаўную і заходнюю, каталіцкую, якія палемічна ставіліся адна да адной. І яны пачалі развівацца рознымі культурнымі шляхамі. Гэта праявілася ўжо ў патрыстыцы – сукупнасць вучэнняў найбольш значных хрысціянскіх мысліўцаў II–VIII стст. Для ўсходняй патрыстыкі была характэрна ўвага да складанай тэалагічнай праблематыкі, для заходняй – да антрапалогіі, этыкі і права.

Апроч таго, праваслаўная Візантыя была прамым нашчадкам антычнасці і ў культурным сэнсе спачатку значна пераўзыходзіла краіны Захаду, але апошнія інтэнсіўна развіваліся. Візантыя ж жыла сваёй спадчынай. Гэта шмат у чым абумовіла і развіццё рускай культуры: «Разам з прыняццем хрысціянства ад грэкаў... Расія прыняла ўсю візантыйскую замкнёнасць і абмежаванасць, яна кітайскай сцяной аказалася адзеленай ад усёй Заходняй – хрысціянскай – Еўропы, культурна яна заставалася ізаляванай і адзінокай» [3, с. 175].

Еўрапейская культура была больш дынамічнай, таму «на межах, дзе стыкаліся два тыпы хрысціянскай культуры – усходні і заходні, усходні пастаянна траціў тэрыторыю і людзей, аднолькава ці ў царкоўнай ці ў нацыянальнай дзялянцы жыцця» [4, с. 108].

Для Беларусі шкодным аказалася само супрацьстаянне паміж Усходам і Захадам, якое мела вынікам культурны і рэлігійны раскол паміж беларусамі, на што даўно асэнсавана і неаднаразова ўказвалася нацыянальнымі мысліўцамі.

За перыяд самастойнага дзяржаўнага існавання схема «католік – паляк, праваслаўны – рускі» на Беларусі паступова пераадоўваецца. Тым больш, што яна мае для нас знешні характар, гэта пераварочаны выгляд той ідэалагічнай схемы, якая ўжываецца ў Польшчы і Расіі, што «паляк – католік, рускі – праваслаўны».

Адзначым, што становішча Беларусі паміж каталіцкай Польшчай і праваслаўнай Расіяй мае «несіметрычны характар», бо рэлігія ў іх займае рознае месца.

Яскравым паказчыкам, які характарызуе рэлігійную сітуацыю ў Рэспубліцы Беларусь, з'яўляецца колькасць рэлігійных арганізацый асноўных канфесій. Прывядзем адпаведныя звесткі на 1 студзеня 2012 г., якія тычацца Беларусі, Расіі і Польшчы (табліца 1). Папярэдне ўдакладнім, што некаторыя з іх не супадаюць. Напрыклад, у Беларусі праваслаўе афіцыйна прадстаўлена толькі структурамі Беларускага экзархату Маскоўскага патрыярхату. У Расіі ж яшчэ зарэгістравана Расійская праваслаўная аўтаномная царква, Руская праваслаўная царква за мяжой, Сапраўды-праваслаўная царква, Расійская праваслаўная свабодная царква, Украінская праваслаўная царква. Паколькі яны малаколькасныя, мы іх не ўлічваем. Таксама ў Расіі існуюць таксама 1 270 суполкаў хрысціян веры евангельскай – пяцідзсятнікаў, якія ў нашым выпадку мы сумавалі з хрысціянамі евангельскай веры.

Табліца 1 – Колькасць рэлігійных суполак у Расіі, Беларусі і Польшчы на 01.01.2012

Рэлігійныя суполкі	У РФ	У РБ	У РП
Праваслаўная царква	13943	1567	233
Стараверская царква	303	33	4
Рымска-каталіцкая царква	226	479	10177
Грэка-каталіцкая царква	4	15	135
Лютэранская царква	218	27	134
Евангельскія хрысціяне баптысты	849	286	86
Хрысціяне веры евангельскай	1630	512	220
Адвентысты сёмага дня	589	73	152
Сведкі Іеговы	409	27	1806
Мусульманская рэлігія	4317	25	10

Можна супаставіць рэлігійнае становішча ў трох краінах у яго агульных рысах. Расія пераўзыходзіць Беларусь і Польшчу па колькасці насельніцтва і яго нацыянальнай разнастайнасці, што абумоўлівае спецыфіку рэлігійнай сітуацыі. У Беларусі зарэгістравана 25 рэлігійных накірункаў, у Расіі – 63. Але ў Польшчы на пачатак XXI ст. было зарэгістравана 138 рэлігійных накірункаў і груп.

Таксама у гэтых краінах розная рэлігійная структура. У Расіі большасць складаюць праваслаўныя суполкі, потым ідуць мусульманскія, потым пратэстанцкія. У Беларусі ж, адпаведна, праваслаўныя – пратэстанцкія – каталіцкія. Але па колькасці веруючых пратэстанты ў нас знаходзяцца на трэцім месцы. Рымска- і грэка-католікі – тры два кірункі, суполак якіх у Беларусі больш, чым ў Расіі. Тлумачыцца гэта нашай гісторыяй і геаграфічным становішчам. Таксама, калі ў Расіі большасць мусульман жыве на сваіх спрадвечных землях, дык да нас яны прыйшлі. Носьбітамі ісламу на Беларусі з'яўляюцца татары, якія пачалі сяліцца ў Вялікім княстве Літоўскім з XIV ст. Трэба адзначыць, што іх узаемаадносіны з мясцовым насельніцтвам заўсёды былі добрымі.

Што тычыцца Польшчы, то, як і чакалася, у ёй відавочна пераважаюць каталіцкія суполкі. За імі ідуць Сведкі Іеговы, а пасля іх – праваслаўныя. Адзначым, што адносна вялікая колькасць суполак Сведкаў Іеговы ў Польшчы не сведчыць аб іх распаўсюджанасці, паколькі веруючых яны займаюць трэцяе месца, значна саступаючы католікам.

Спецыфіка нашай гісторыі праяўляецца таксама у геаграфічным аспекце рэлігійнай сітуацыі. Напрыклад, большасць праваслаўных суполак знаходзіцца не ў блізкіх да Расіі ўсходніх Гомельскай і Магілёўскай абласцях (342 на пачатак 2012 г.), як гэтага можна было чакаць, а ў заходніх Гродзенскай і Брэсцкай (569). Тлумачыцца гэта тым, што ў 1921–1939 гг. Заходняя Беларусь знаходзілася ў складзе Польшчы, і тут не было тых маштабных антырэлігійных рэпрэсій, якія адбываліся ў Савецкім Саюзе.

Калі казаць аб рэлігійнасці насельніцтва трох краін, то ў Беларусі і ў Расіі яна падобная па свайму характару. Згодна з вынікамі апытання, праведзенага у Расіі ў канцы лістапада 2012 г., паслядоўнікамі праваслаўя лічаць сябе 74 % апытаных, ісламу – 7 %, каталіцтва, пратэстанцтва і іўдаізму – не больш 1 % [5]. Праведзенае ў 2011 г. даследаванне рэлігійнасці на Беларусі паказала што абсалютная большасць насельніцтва (93,5 %) адносіць сябе да розных канфесій: праваслаўнай (81 %), каталіцкай (10,5 %), іншай – 2 % (іўдзейская – 1 %, пратэстанцкая, мусульманская – па 0,5 %). Не лічаць сябе прыхільнікамі рэлігійных канфесій 5 % удзельнікаў апытання [6, с. 44].

Такім чынам, на падставе прыведзеных вышэй дадзеных бачна, што большасць насельніцтва як Расіі, так і Беларусі лічаць сябе вернікамі. Але, націск трэба зрабіць на слова «лічаць». Прыведзеныя дадзеныя атрыманы на аснове рэлігійнай самаідэнтыфікацыі рэспандэнтаў. Калі ж пры аналізе ўлічыць аб'ектыўныя крытэрыі, такія як, напрыклад, культавыя паводзіны, дык колькасць тых, каго можна акрэсліць як вернікаў і для Беларусі, і для Расіі, істотна скарачаецца.

Сярод праваслаўных расіян доля тых, хто наведвае храм, складае 76 %. Пры гэтым 33 % апытаных адзначылі, што ходзяць туды, каб паставіць свечку і памаліцца, 29 % былі на хрэсьбінах, вячанні альбо адпяванні, 11 % удзельнічалі ў літургіі. Яшчэ 29 % наведваюць храм, «калі ўзнікае жаданне пабыць у царкве», 8 % – у час экскурсій, 7 % – каб спавядацца і прычасціцца (сума адказаў перавышае 100 % таму што можна было выбраць некалькі варыянтаў адказу). Нам здаецца, што трэба выходзіць з апошніх 7 %. Менавіта гэта лічба можа служыць паказчыкам рэлігійнасці ў Расіі.

Згодна з апытаннем, праведзеным ў 2011 годзе Інстытутам сацыялогіі НАН Беларусі, «сапраўдным вернікам» лічыць сябе кожны пяты беларус, і сярод іх да праваслаўя сябе адносяць 57,3 %, да каталіцтва – 34,5 %, да пратэстанцтва – 3,1 %. Пры гэтым на пытанне «Ці былі Вы ў апошнія выхадныя ў храме?» станоўча адказалі толькі 6 % удзельнікаў апытання [7]. Таму пры аналізе рэлігійнасці насельніцтва Беларусі трэба выходзіць з пазначаных 6 %, альбо іншых падобных лічбаў.

У Польшчы сітуацыя іншая. Згодна з агульнанацыянальным перапісам, які быў праведзены ў 2011 г., 87,58 % насельніцтва заявіла, што належыць да рымска-каталіцтва (сама Рымска-каталіцкая царква Польшчы сцвярджае, што да яе належыць 95,95 %, але не насельніцтва, а веруючых), 0,41 % – да праваслаўя (царкоўныя дадзеныя ў тры разы большыя), 0,36 % – да Сведак Іеговы, 0,18 % – да лютэранскай царквы, 0,09 % – да грэка-католікаў, 0,07 % – да хрысціян веры евангельскай (пяцідзсятнікаў) [8].

Пры гэтым, згодна з дадзенымі Інстытута статыстыкі Каталіцкай царквы, 41 % тых, хто лічыць сябе католікам, штотыдзень наведвае набажэнства [9]. А паколькі католікі складаюць пераважную колькасць веруючых (практыка Сведак Іеговы прадугледжвае яшчэ больш актыўны ўдзел ў рэлігійным жыцці), пры аналізе рэлігійнай сітуацыі ў Польшчы мы будзем выходзіць з пазначанага 41 %.

Такім чынам, для Польшчы характэрна значна большая рэлігійная аднароднасць і працэнт веруючых, чым для Беларусі і Расіі.

Мы зыходзім з таго, што зараз Беларусь знаходзіцца ў прынцыпова іншым становішчы, чым гэта было ў пачатку ХХ ст., што трэба ўлічваць, калі характарызаваць яе становішча як «міжкультурнае». Фарміраванне беларускай дзяржавы паставіла пытанне аб нацыянальнай культурнай традыцыі. Зараз для актуальным робіцца праблема не столькі негатыўнай, колькі пазітыўнай самаідэнтыфікацыі: «У вялікай ступені адказ на пытанне “дзе мы?” мусіць таксама памагчы вызначыць змест нацыянальнай ідэнтыфікацыі: якія моманты ва ўласнай гісторыі мы

будзем лічыць гераічнымі, а якія ганебнымі? каго будзем ставіць у прыклад дзецям як герояў, а каго як здраднікаў? што вырашым шанаваць, а чаго цурацца? і г.д.» [10, с. 9].

Таксама, трэба ўлічваць, што зараз у свеце сфарміравалася іншая культурная сітуацыя, чым гэта было ў пачатку ХХ ст. У выніку працэсу глабалізацыі вельмі вялікі ўплыў на становішча ў той ці іншай краіне пачынаюць аказваць не яе бліжэйшыя суседзі, а найбольш моцныя дзяржавы, хаця яны могуць знаходзіцца на вялікай адлегласці. Гэта адбываецца і на рэлігійнай сітуацыі ў Беларусі. Разам з праваслаўем і каталіцтвам вялікую ролю ў ёй адыгрывае пратэстанцтва. Яго суполкі, як правіла, арыентаваны на ЗША і падтрымліваюцца адтуль. Апроч таго, ва ўмовах сучаснасці рэлігія не мае вызначальнага характару ў грамадстве. І таму няма сэнсу ў супрацьпастаўленні розных рэлігійных накірункаў. Каб паспяхова дзейнічаць, ім трэба шукаць шляхі паразумення.

Таксама ёсць якасная розніца ў магчымасці культурнай лакалізацыі розных рэлігійных арганізацый, якія зараз дзейнічаюць на Беларусі. Цяжэй гэта зрабіць праваслаўнай царкве, бо яна не з'яўляецца самастойнай, гэта частка Рускай праваслаўнай царквы. Але зараз і ў ёй ажыццяўляюцца намаганні па ўваходжанню менавіта ў беларускую грамадскую і культурную сітуацыю. Што тычыцца каталіцкай царквы на Беларусі, то яна імкнецца падкрэсліць свой «каталіцкі» (ад грэч. *katholikos* — *усеагульны*), а не «польскі» характар. У значнай частцы каталіцкіх храмаў службы вядуцца па-беларуску, епіскапы прызначаюцца з мясцовых жыхароў. Што тычыцца пратэстантаў, то іх суполкі арганізацыйна незалежныя, кіраўніцтва выбіраецца самімі вернікамі, а не прызначаецца звонку. Таму іх культурныя арыентацыі, як правіла, не маюць нейкага спецыфічнага характару. Асноўную ролю пратэстанты надаюць шчырай веры і жыццю ў адпаведнасці з ёй.

Асэнсаванне міжкультурнага становішча Беларусі парадзіла ідэю сінтэзу на нашых землях усходняй і заходняй культур. У пачатку мінулага стагоддзя аб яго неабходнасці пісаў вядомы дзеяч беларускага нацыянальнага адраджэння Адам Станкевіч: «Нацыянальная ідэя беларускага народа выплывае, як ведаем, з палітычна-культурнай супярэчнасці Захаду і Усходу, з кантрасту, які заходзіць між гэтымі дзвюма суседнімі з намі сіламі, якіх падкладам з'яўляюцца рознасці праваслаўя і лацінскага каталіцтва. ...тут мусіць вытварацца пасярэдні тып культуры, які, трымаючыся на сваёй нацыянальнай восі, лучыў бы і асіміляваў бы элементы ўсходнія і заходнія» [4, с. 108].

Таксама і сучасныя даследчыкі адзначаюць, што пры аналізе становішча Беларусі паміж Расіяй і Еўропай больш адэкватна з пункту гледжання нацыянальнага характару, ментальнасці, эканамічнай сітуацыі, нашага геапалітычнага становішча ставіць пытанне ў тэрмінах не «альбо-альбо», а «і-і».

Пры гэтым паўстае праблема арганічнасці сінтэзу розных культурных уплываў на Беларусі, бо калі яе няма, фарміруецца неўстойлівая і канфліктная сітуацыя. Апроч таго, самі паняцці «Захад» і «Усход» набылі ў сучасных умовах складаныя сэнсы і ўтрымліваюць шматлікія кампаненты, якія трэба ўлічваць. Праблема стаіць і з вызначанасцю культурнай спецыфікі самой Расіі, да гэтага часу актуальным для яе з'яўляецца пытанне, пастаўленае У.С. Салаўёвым: «Якім ты хочаш быць Усходам: Усходам Ксеркса, ці Хрыста?» Што тычыцца Еўропы, то яна культурна вельмі разнастайная, хаця захоўваюцца базавыя еўрапейскія каштоўнасці. У якасці апошніх у большасці выпадкаў называецца хрысціянства, рацыяналізм, дыялог.

Зараз, на наш погляд, асноўны націск трэба рабіць не на дасягненне сінтэзу паміж рознымі культурнымі і рэлігійнымі ўплывамі, якія існуюць ў Беларусі, а на прынцыпе плюралізму сучаснай культуры і дыялогу паміж прадстаўнікамі яе розных плыняў.

І ў гэтым сэнсе вельмі карысным з'яўляецца асэнсаванне традыцыі верацярпімасці, якая існавала на Беларусі. У яе гісторыі не было моцных сутыкненняў на рэлігійнай глебе. Доўгі час на тэрыторыі нашай краіны мірна жылі прадстаўнікі самых розных канфесій. Сведчаннем гэтага з'яўляецца той факт, што зараз на плошчах шмат якіх беларускіх гарадоў побач стаяць праваслаўная царква, каталіцкі касцёл і іўдзейская сінагога.

Апроч таго, трэба ўлічваць, што пры наяўнасці поліканфесійнасці ў рэлігійнай сферы Беларусі, большасць насельніцтва атаясамлівае сябе менавіта з беларускай культурай.

Сацыялагічныя даследаванні сведчаць, што «беларуская культурная самаідэнтыфікацыя з'яўляецца пануючай у Беларусі, яна аказваецца дамінуючай ва ўсіх моўных, узроставых і адукацыйных групах» [11. с. 33].

Такім чынам, на наш погляд, аналізуючы праблему рэлігійнага фактара ў міжкультурным становішчы Беларусі, трэба рабіць націск на адзінства паміж прадстаўнікамі розных канфесій, іх прыналежнасць да адзінай дзяржавы і адзінай гістарычнай і культурнай традыцыі. Менавіта праз дыялог будзе фарміравацца рэлігійная сфера краіны.

Літаратура

1. Абдзіраловіч, І. Адвечным шляхам (досьледзіны беларускага сьветапогляду) / І. Абдзіраловіч // Вобраз 90. – Мінск : Мастацкая літаратура, 1990. – С. 43–85.
2. Купала, Я. Вера і нацыянальнасць / Я. Купала // Збор твораў у сямі тамах. Т. 7. – Мінск : «Навука і тэхніка», 1976. – С. 212–213.
3. Булгаков, С.Н. У стен Херсониса / С.Н. Булгаков // Символ. – 1991. – № 25. – С. 169–342.
4. Станкевіч, А. Хрысціянства і беларускі народ / А. Станкевіч // Выбранае. – Мінск : Кнігазбор, 2008. – С. 25–110.
5. 2012: Верующих какой религии в России больше? – [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу : <http://newsru.com/religy/17dec2012/levada.html>. – Дата доступу : 11.04.2014.
6. Республика Беларусь в зеркале социологии: сборник материалов социологических исследований за 2011 год. – Минск : «Бизнесосфет», 2012. – 105 с.
7. Опрос: Каждый пятый белорус считает себя истинно верующим. – [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу : <http://news.tut.by/society/279195.html>. – Дата доступу : 11.04.2014.
8. Rocznik statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2012. – [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу : http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xber/gus/RS_rocznik_statystyczny_rp_2012.pdf. – Дата доступу : 11.04.2014.
9. Badania Instytutu Statystyki Kościoła Katolickiego – ilu wiernych chodzi do kościoła? – [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу : <http://www.td-24.pl/wydarzenia/2347-badania-instytutu-statystyki-kocioa-katolickiego-ilu-wiernych-chodzi-do-kocioa>. – Дата доступу : 11.04.2014.
10. Сіліцкі, В. Дылемы выбару / В. Сіліцкі // Беларусь : ні Эўропа, ні Расея. Меркаванні беларускіх эліт / пад рэд. В. Булгакава. – Варшава : ARCHE, 2006. – С. 9–23.
11. Манаев, О. Особенности современной белорусской идентичности / О. Манаев // Будущее Беларуси. Взгляд независимых экспертов / под ред. проф. О. Манаева. – СПб : Невский проспект, 2012. – С. 265–294

Гомельский государственный
университет им. Ф. Скорины

Поступила в редакцию 10.05.2014